

Gareth Watkins

**Gweithdrefnau cyfieithu'r
Ganolfan Gyfieithu
ar gyfer cyrff yr UE
a'u perthnasedd i Gymru**

Gwerddon

CYFNODOLYN ACADEMAIDD CYMRAEG

Golygydd Yr Athro Ioan Williams

Gweithdrefnau cyfieithu'r Ganolfan Gyfieithu ar gyfer cyrff yr UE a'u perthnasedd i Gymru.

Gareth Watkins

Wedi magu dealltwriaeth o theori maes technoleg cyfieithu trwy ennill MA mewn Cyfieithu a Thechnoleg Iaith ym Mhrifysgol Abertawe, a thrwy gynnal arolwg trylwyr o lenyddiaeth y maes, penderfynwyd mai ymchwilio'r ochr ymarferol fyddai'r cam nesaf wrth gynnal ymchwil ym Mhrifysgol Abertawe ar gyfer doethuriaeth ar dechnoleg cyfieithu yng nghydedstun y Gymraeg. Er mwyn cynnal ymchwil ar yr ochr ymarferol, ac er mwyn llunio astudiaethau achos ar gyfer traethawd doethuriaeth, ymwelwyd â nifer o sefydliadau cyfieithu mawrion, yng Nghymru ac ar y cyfandir.

Ym mis Ebrill 2011, ymwelwyd â Gwasanaeth Cyfieithu Llywodraeth Cymru (GCLIC) yng Nghaerdydd ac yng Nghaerfyrddin. Yna, hefyd ym mis Ebrill 2011 ymwelwyd â gwasanaeth cyfieithu mewnol y Comisiwn Ewropeaidd, y Direction Générale de la Traduction (DGT), yn Lwcsembwrg. Ar ôl dychwelyd i Gymru, ymwelwyd â Gwasanaeth Cyfieithu Cynulliad Cenedlaethol Cymru ym mis Mehefin 2011 ac Adran Gyfieithu Cyngor Gwynedd ym mis Hydref 2011. Teithiwyd yn ôl i Lwcsembwrg ym mis Chwefror 2012, y tro hwn er mwyn cwrdd â chyfieithwyr a rheolwyr o Adran Gyfieithu Senedd Ewrop a'r Centre de Traduction (CDT) - y Ganolfan Gyfieithu ar gyfer Cyrff yr UE.

Lluniwyd yr erthygl hon yn sgil y wybodaeth a gasglwyd wrth ymweld â'r sefydliadau hyn ac fel rhagarweiniad i'r astudiaethau achos yn y traethawd terfynol. Yn bennaf, dyma erthygl ddisgrifiadol. Diben yr erthygl, felly, yw darparu crynodeb neu hysbysu'r darllenwyr o'r dulliau a ddefnyddir yn y cyd-destun Ewropeaidd. Wrth drafod dulliau gweithredu'r CDT, fodd bynnag, sylwn ar elfennau y mae'n bosibl y gallent fod o gymorth i'n sefydliadau cyfieithu ni yng Nghymru. Trafodir perthnasedd y dulliau estron hyn i Gymru yn fyr ar ddiwedd yr erthygl.

Cyflwyniad i'r Undeb Ewropeaidd (UE)

Mae llawer o gyrff (megis yr Awdurdod Bancio Ewropeaidd neu Asiantaeth yr Amgylchedd Ewropeaidd) a sefydliadau (megis Senedd Ewrop a Banc Canolog Ewrop) yn perthyn i'r UE. Mae gan bob sefydliad ei wasanaethau cyfieithu ei hun, tra bod gwasanaethau cyfieithu yn cael eu darparu i'r cyrff gan y CDT.

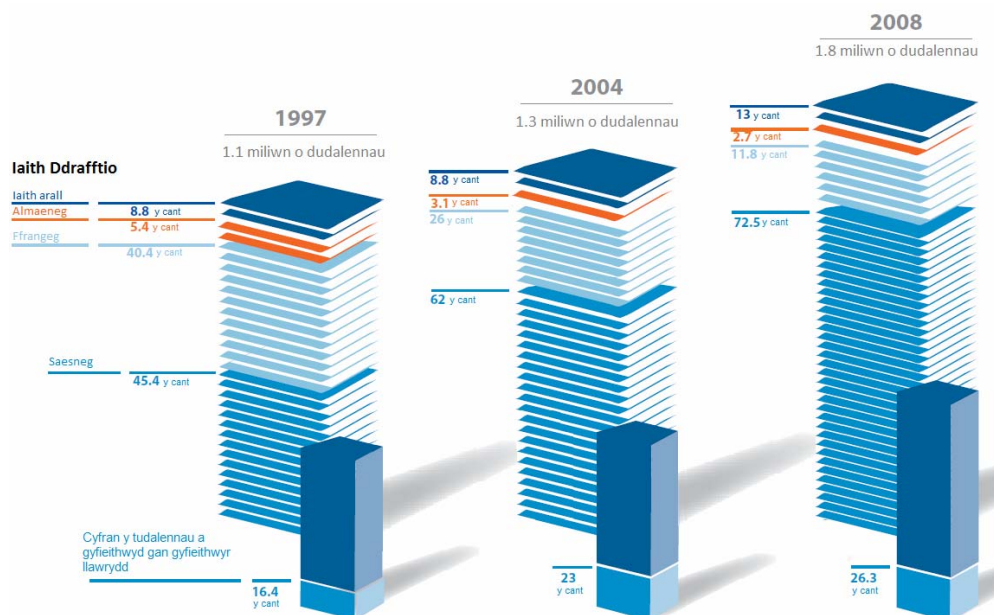
Mae'r UE yn gweithredu'n amlieithog. Pennwyd pa ieithoedd a ddefnyddid yn y Gymuned Economaidd Ewropeaidd (EEC) gan Reoliad cyntaf y Cyngor ym 1958. Nododd y Rheoliad hwn y byddai rheoliadau a dogfennau eraill yn cael eu drafftio yn ieithoedd swyddogol yr Aelod-wladwriaethau. Ar yr adeg honno, roedd yr EEC yn cynnwys chwe Aelod-wladwriaeth Gwlad Belg, Ffrainc, yr Almaen, yr Eidal, Lwcsembwrg a'r Iseldiroedd. Almaeneg, Ffrangeg, Eidaleg ac Iseldireg oedd yr ieithoedd swyddogol, felly (Undeb Ewropeaidd, 2012). Bob tro y daeth gwlad newydd yn Aelod-wladwriaeth, diwygiwyd y Rheoliad er mwyn cynnwys iaith swyddogol y wlad newydd. Ar hyn o bryd mae gan y Comisiwn 23 o ieithoedd swyddogol (Y Comisiwn Ewropeaidd, 2012).

Yn ogystal, mae Erthygl 21 o'r Cytuniad (sef Treaty yn Saesneg) sy'n sefydlu'r Gymuned Ewropeaidd yn datgan bod gan bob un o ddinasyddion yr Aelod-wladwriaethau'r hawl i gysylltu â'r UE trwy gyfrwng unrhyw un o ieithoedd swyddogol yr UE, ac mae ganddynt hawl i gael ateb yn yr iaith honno (Y Comisiwn Ewropeaidd, 2002).

Mae cyfieithu, felly, yn hynod o bwysig i'r UE. Hebdo, ni fyddai modd i'r UE weithredu mewn ffordd amlieithog. Mewn gwirionedd, 'translation is at the core of the European project: it is a way to address EU citizens in their language and therefore to get the action taken for them closer and known to them all, wherever they live.' (Y Comisiwn Ewropeaidd, 2006).

Yn ogystal, darperir gwasanaeth cyfieithu er mwyn sicrhau bod dinasyddion yr UE yn gallu deall y deddfau y mae'n rhaid iddynt gydymffurfio â hwy. Gan fod deddfwriaeth yr UE yn effeithio ar bob dinesydd ac yn orfodol, nid yw ond yn naturiol i'r ddeddfwriaeth gael ei chyfieithu i'r holl ieithoedd swyddogol. Mae hefyd yn bwysig fod yr Aelod-wladwriaethau yn chwarae rhan lawn yng ngweithgareddau'r UE. Er enghraifft, cyn bod cyfraith newydd yn cael ei derbyn, creir papur gwyrdd a cheir ymgynghoriad cyhoeddus. Diben y papur gwyrdd yw nodi syniadau a chynigion y gyfraith newydd. Gall rhanddeiliaid (megis dinasyddion, undebau llafur neu gymdeithasau defnyddwyr) ysgrifennu at yr UE er mwyn cael dweud eu dweud ynghylch y cynigion yn eu hiaith swyddogol eu hunain. Bydd unrhyw lythyrau o'r fath yn cael eu cyfieithu fel y gall y rhai sy'n delio â'r cynnig ddeall y pwyntiau a gyflwynwyd gan y rhanddeiliaid.

Mewn gwirionedd, ar y cyfan, mae'r holl ddeddfwriaeth sy'n cael ei chynhyrchu gan yr UE yn tueddu i gael ei drafftio yn yr iaith Saesneg. Mae Ffig. 1 yn dangos mai Saesneg yw'r iaith a ddefnyddir fwyaf wrth i bobl ddrafftio deunyddiau sy'n cael eu cyfieithu gan y DGT, boed yn ddeunydd deddfwriaethol neu'n ddeunydd arall.

Ffigwr 1 – Tueddiadau iaith ddrafftio (cyfieithiad o ddarlun sydd ar gael yn y llyfryn 'Translating for a Multilingual Community' (DGT, 2009a))

Yn y gorffennol, Ffrangeg oedd yr iaith a ddefnyddid fwyaf wrth ddrafftio dogfennau. Fodd bynnag, yn dilyn cyfnod ehangu ym 1995, pan ddaeth y Ffindir, Sweden ac Awstria yn Aelod-wladwriaethau, defnyddiwyd mwy o Saesneg. Yn dilyn cyfnod ehangu yn 2004, ymunodd hyd yn oed fwy o wledydd â'r UE - gwledydd a oedd, yn draddodiadol, yn dysgu mwy o Saesneg na Ffrangeg yn eu hysgolion.

Erbyn 2010, roedd tua 75 y cant o'r deunyddiau a gyfieithid yn cael eu cyfieithu o'r Saesneg, tua 10 y cant o'r Ffrangeg, a'r 15 y cant a oedd yn weddill o'r ieithoedd swyddogol eraill (Verleysen, 2010).

Mae cyfieithu'r holl ddeddfwriaeth i'r holl ieithoedd swyddogol eraill yn angenrheidiol ac yn orfodol. Fel arfer, dim ond y ddeddfwriaeth a'r dogfennau polisi pwysig sy'n cael eu cyfieithu i bob un o ieithoedd swyddogol yr UE.

Mae gan bob un o sefydliadau'r UE ei adran gyfieithu unigol ei hun. Fodd bynnag, mae llawer o'r offer technolegol, ynghyd a'r adnoddau megis termiaduron, a ddefnyddir yn rhyng-sefydliadol. Mae pob sefydliad yn defnyddio offer 'Cyfieithu A Thechnoleg' (Computer Aided Translation yn Saesneg, neu offer CAT fel y'u gelwir o hyn ymlaen).

Yn ôl Bwrdd yr Iaith Gymraeg (2009), CAT yw'r 'term ehangaf a ddefnyddir i ddisgrifio rhaglenni technoleg gyfrifiadurol sy'n awtomeiddio neu'n cynorthwyo'r dasg o gyfieithu o un iaith i'r llall'.

Mynnai Pym (2011) na ddylid defnyddio'r term CAT bellach, gan ddadlau 'since computers are involved in almost all translation jobs ... (t)he term should be replaced by clear reference to the technologies actually involved'. Efallai bod Pym yn llygaid ei le, ond go brin y daw defnydd y term i'w derbyn, gan fod ganddo'r fath fomentwm ledled y byd. CAT, felly, yw'r term y glynir ato yn yr erthygl hon.

Rhestra Prys et al. (2009) nifer o wahanol fathau o CAT, gan gynnwys, ond nid yn gyfyngedig i, wirwyr sillafu a gramadeg, offer terminoleg a chofion cyfieithu. Yn ôl Jones et al. (2008), 'Such tools are seen as essential aids in the international translation industry, aiding productivity, quality control and management of documents and projects.'

Wrth gwrs mae rhai o'r adnoddau hyn (gwirwyr sillafu, er enghraifft) yn ddefnyddiol i bobl nad ydynt yn gyfieithwyr, tra bod eraill (cof cyfieithu, er enghraifft) wedi eu creu yn uniongyrchol at ddefnydd cyfieithwyr.

O ran yr ymchwil PhD y mae'r astudiaeth achos hon yn rhan ohono mae cofion cyfieithu yn allweddol. Yn wir, un o brif amcanion yr ymchwil yw creu metrig sy'n galluogi cyfieithwyr i werthuso neu gloriannu'r feddalwedd drostyn nhw eu hunain. Rhaglen sy'n cynorthwyo cyfieithwyr dynol drwy, ymysg pethau eraill, gadw brawddegau'r testun gwreiddiol ynghyd â brawddegau'r testun targed ar ffurf 'uned gyfieithu' mewn cronfa ddigidol ydyw cof cyfieithu. Trwy wneud hyn, gall yr uned gyfieithu gael ei hailddefnyddio wrth gyfieithu dogfennau tebyg, neu wrth ddiweddarau dogfen, neu pan ailadroddir brawddegau o fewn yr un ddogfen.

Pan fydd cyfieithydd yn mynd ati i gyfieithu darn newydd gyda'r feddalwedd, mae'r offeryn CAT yn mynd ati i rannu'r darn yn segmentau (gan amlaf ar lefel y frawddeg). Pan gyflwynir brawddeg newydd i'r offeryn CAT, bydd yr offeryn yn chwilio'r cof am ddeunydd

cyfatebol sydd eisoes wedi ei gyfieithu. Os nad oes cyfatebiaeth uniongyrchol yn bodoli, bydd yr offer CAT yn dychwelyd brawddegau tebyg (fuzzy matches yn Saesneg), ac yn ceisio nodi pa mor debyg yw'r brawddegau a awgrymwyd trwy aseinio ffigwr ar ffurf canran.

Yn yr enghraifft a welir yn Ffig. 2, mae meddalwedd CAT SDL Trados Studio 2009 wedi awgrymu 'The school is organised into 11 classes, four of whom are Welsh medium classes', a'i chyfieithiad 'Rhennir yr ysgol yn 11 dosbarth, pedwar ohonynt yn ddosbarthiadau cyfrwng Cymraeg,' fel brawddeg sy'n debyg i 'The school is organised into 13 classes, five of which are Welsh-medium and eight English-medium'. Mae SDL Trados Studio 2009 yn honni bod y frawddeg awgrymedig yn addas achos bod 75 y cant¹ o'r deunydd yn y frawddeg Saesneg a awgrymwyd yn debyg i'r frawddeg Saesneg newydd. Tanlinella Studio 2009 y gwahaniaethau. Gall y cyfieithydd naill ai defnyddio, neu addasu, neu anwybyddu'r cyfieithiad a awgrymir yn llwyr.

Ffigwr 2 - SDL Trados Studio 2009 ar waith

Os nad yw'r frawddeg neu frawddegau tebyg yn bodoli yn y cof bydd y cyfieithydd yn cyfieithu'r frawddeg o'r newydd. Wedi i'r cyfieithydd orffen cyfieithu'r frawddeg, mae'r offeryn CAT yn cadw'r frawddeg newydd a'i chyfieithiad fel uned gyfieithu yn y cof er mwyn i'r cyfieithydd gael ei haildefnyddio yn y dyfodol.

Mae gweithredu yn y modd hwn yn cynnig manteision i'r cyfieithydd o ran cysondeb ac effeithlonrwydd. Yn ôl Andrews (2012) 'TMs improve consistency in translation and increase productivity, leading to the additional benefit of cost saving.'

Adeg yr ymweliad â'r CDT, Trados Translator's Workbench (TWB fel y'i gelwir o hyn ymlaen) oedd yr offeryn CAT a ddefnyddiwyd ganddynt. Mae adrannau cyfieithu'r UE wedi defnyddio'r rhaglen hon ers 1996. Yn 2009 daeth y cytundeb rhwng yr UE a Trados i'w ben. Roedd gan yr UE hawl i ddefnyddio'r feddalwedd o hyd, ond nid oedd ganddynt hawl i dderbyn diweddariadau i'r feddalwedd. Yn 2010, rhyddhawyd gwahoddiad i dendro ar gyfer cytundeb darparu offer CAT newydd. Tua diwedd y flwyddyn 2012, wedi i gyfnod tendro hirwyntog a phroblemus ddirwyn i'w ben, enillwyd y cytundeb gan SDL Trados. Disgwylir y bydd fersiwn diweddaraf SDL Trados, sef Studio 2011, yn cael ei roi ar waith yn gynnar yn y flwyddyn 2013.

¹ Dylid nodi mai SDL Trados yn unig sy'n gwybod sut yn union y mae cyrraedd at y ffigwr hwn, mae gan bob cwmni sy'n darparu meddalwedd cof ei ddull cyfrifo tebygrwydd ei hun, ac mae'r dulliau hyn yn gyfrinachol.

Mae sefydliadau'r UE yn defnyddio llawer mwy o offer technolegol er mwyn helpu'r cyfieithwyr. Trafodir rhai ohonynt isod yn yr erthygl hon.

Y Centre de Traduction (CDT)

Sefydlwyd y Centre de Traduction (CDT) ym 1994 gan Reoliad Cyngor er mwyn darparu ar gyfer anghenion cyfieithu cynyddol yr asiantaethau Ewropeaidd a sefydlwyd eisoes (CDT, 2012a). Ers 1994, mae rhestr cleientiaid y CDT wedi tyfu i 58 o asiantaethau a sefydliadau (mae'r CDT yn darparu cyfieithu ar gyfer y sefydliadau Ewropeaidd yn ystod cyfnodau brig). Pan fo asiantaethau newydd yn cael eu creu gan Reoliad Cyngor, mae'n orfodol eu bod yn defnyddio'r CDT ar gyfer eu hanghenion cyfieithu. Mae'r asiantaethau a sefydlwyd cyn 1994 yn rhydd i ddewis pa gwmni cyfieithu bynnag y maent am ei ddefnyddio, ond yn gyffredinol maent yn defnyddio'r CDT.

Ymwelwyd â'r CDT rhwng 13 a 17 Chwefror, 2012. Yn dilyn cwrs ymsefydlu byr (yr un math o gwrs ag y byddai cyflogai newydd yn ei ddilyn) gyda'r Pennaeth Seilwaith a Grŵp Diogelwch, Didier Marchesin, cafwyd cyflwyniad rhagarweiniol a throsolwg o'r CDT gan Anikó Eipl o'r Adran Gyfathrebu a Chysylltiadau Allanol.

Cynhaliwyd cyfweiliadau gyda Denis Dechandon, Pennaeth Adran Cymorth Iaith a Thechnoleg (LTS), ynghyd ag aelodau o bob fîm o fewn LTS.

Cynhaliwyd cyfweiliad â Tamara Ferlușcă, Pennaeth y Grŵp Ieithoedd Románs ac Ieithoedd Môr y Canoldir, a hefyd Nadine, cyfieithydd Ffrangeg, a Sandra, cyfieithydd Saesneg.

Ar y diwrnod olaf, cynhaliwyd cyfweiliad â Jacky Nazac, Pennaeth yr Adran Rheoli Galw (DMS) ynghyd â chyfarfod anffurfiol gydag Anikó Eipl a Thierry Fontenelle, Pennaeth Materion Cyffredinol CDT.

Yr Adran Gyfieithu

Mae cyfieithwyr CDT yn cael eu rhannu'n bedwar grŵp iaith, grwpiau sy'n seiliedig yn bennaf, ond nid yn hollol, ar deuluoedd iaith. Mae'r grwpiau'n cael eu rhannu ymhellach yn dimau iaith. Wrth benderfynu ar nifer y cyfieithwyr ym mhob fîm ystyrir faint o waith y mae'r fîm yn ei dderbyn. Mae'r rhan fwyaf o'r timau iaith yn cynnwys pedwar cyfieithydd. Fodd bynnag, ceir saith o gyfieithwyr yn y fîm Ffrangeg, chwech yn y Sbaeneg a'r Eidaleg, saith yn yr Almaeneg a saith yn y Saesneg, gydag un ohonynt yn cyfieithu ac yn prawfddarllen Gwyddeleg yn ogystal â Saesneg.

Ni threfnir y timau yn hierarchaidd. Ceir pennaeth grŵp iaith ond nid oes pennaeth fîm yn bod.

Mae cyfieithwyr yn cyfieithu, yn brawf ddarllen, ac mewn rhai timau'n golygu testunau ffynhonnell. Yn ogystal â hyn, mae gan gyfieithwyr dasgau cydlyn. Mae yna Gydlynedd Terminoleg ym mhob fîm, sy'n ymdrin yn bennaf â materion terminoleg, sydd weithiau yn derbyn prosiectau terminoleg, ac sy'n darparu atebion i gwestiynau terminolegol a ofynnir gan gyfieithwyr llawrydd. Mae'r Cydlynedd Terminoleg yn cydlynu'r gwaith hwn, ond mae pob cyfieithydd mewnol yn gwneud ei ymchwil derminoleg ei hun.

Ceir Cydlynnydd Ansawdd, sy'n gyfrifol am yr holl gwestiynau sy'n ymwneud â materion ansawdd nad ydynt yn benodol yn gysylltiedig â'r cleient. Mae'r Cydlynnydd Ansawdd hefyd yn gyfrifol am ddrafftio a diweddarau cyfarwyddiadau ar gyfer gweithwyr llawrydd er mwyn iddynt gydymffurfio â chyfarwyddiadau'r fîm iaith cyfan ac er mwyn lleihau baich cyffredinol y gwaith adolygu drwy sicrhau safon ansawdd benodol.

Ceir dau gydlynnydd CAT ym mhob grŵp iaith – cyfieithwyr sydd â sgiliau technegol uwch na'r arfer.

Mae cleientiaid yn cael eu trefnu yn grwpiau thematig. Mae Cydlynnydd Cleientiaid, sy'n cysylltu â'r cleientiaid pan fydd problemau ieithyddol yn codi â'r testun gwreiddiol, yn bod ar gyfer pob grŵp thematig. Mae'r Cydlynwyr Cleientiaid yn derbyn ymholiadau gan gyfieithwyr yn electronig trwy feddalwedd llif gwaith y CDT.

Dwy uned sy'n gweithio'n agos gyda'r adran gyfieithu ac sy'n ei chefnogi yw'r DMS a'r LTS. Rhennir LTS yn chwech o dimau, y Tîm Offer CAT, y Tîm Terminoleg, y Tîm Deunydd Cyfeirio, y Tîm Technegol, y Tîm Cydlynu a'r Tîm Llyfrgell.

Mae timau LTS yn cefnogi cyfieithwyr drwy gydol y broses gyfieithu, ond hefyd yn trefnu sesiynau hyfforddi i gryfhau sgiliau cyfieithwyr a drafftwyr.

Flwyddyn ar ôl blwyddyn, mae dros 50 y cant² o'r deunyddiau a dderbynnir i'w cyfieithu yn cael eu hanfon at gyfieithwyr allanol. Gan y rhoir cymaint o flaenoriaeth i ansawdd, mae cyfran fawr o amser y cyfieithwyr yn cael ei neilltuo ar gyfer adolygu. Serch hyn, mae'r CDT yn cyfieithu nifer sylweddol o ddogfennau'n fewnol – nid yw hi'n wir, felly, fod cymhlethdod y dasg o gyfieithu 23 o ieithoedd yn llai o gwbl na'r hyn a wynebwyd gan y sefydliadau Ewropeaidd eraill.

Y Broses Gyfieithu

Mae porth cleientiaid wedi ei ddatblygu fel bod modd i bob un o'r 58 o asiantaethau wneud cais am gyfieithiad.

Mae pedwar cam i'r llif gwaith, cyn-brosesu, cyfieithu, prosesu canol ac ôl-brosesu.

Cyn gynted ag y cyflwynir y cais gan y cleient drwy'r porth cleient, mae DMS a Thîm Cydlynu'r LTS yn gweld y cais tua'r un pryd yn Flosys (rhaglen llif gwaith electronig y CDT).

Mae'r DMS yn gwirio ochr weinyddol y cais.

Mae'r Tîm Cydlynu yn gwirio cyfarwyddiadau'r cleientiaid ac yn cofrestru'r dyddiad cau. Maent yn darllen y ddogfen ac yn penderfynu a oes angen iddynt farcio terminoleg yn y ddogfen ai peidio. Os felly, maent yn defnyddio macro arbennig sy'n cymharu'r ddogfen â rhestr eirfa/derminoleg ac yn marcio'r derminoleg yn y ddogfen ei hun yn awtomatig. Mae'r cydlynnydd yn sicrhau nad oes unrhyw broblemau o ran fformatio. Pan fydd problemau megis fformatio anghyson yn dod i'r amlwg, neu pan na fydd tabl cynnwys yn

² 54.01 y cant yn 2007, 59.03 y cant yn 2008, 55.7 y cant yn 2009, 54.7 y cant yn 2010 a 61 y cant yn 2011 (CDT, 2012c)

gweithio'n iawn, mae'r Tîm Technegol yn trin y dogfennau ac yn eu trwsio. Mae'n bwysig datrys y materion fformatio technegol hyn cyn i'r ddogfen gael ei chyfieithu. Fel arall, bydd yn rhaid trwsio'r broblem ym mhob dogfen iaith darged.

Mae gan sefydliadau'r UE offeryn rhyng-sefydliadol arall o'r enw Euramis (European Advanced Multilingual Information System).

Storfa enfawr o'r cofion a grëwyd wrth gyfieithu pob un o'r dogfennau trwy ddefnyddio TWB, ynghyd â'r cofion sydd wedi eu creu o'r holl ddogfennau cyfeirio sydd wedi eu halinio, yw Euramis. Ceir ynddo bron 200 miliwn o frawddegau, hynny yw tua 50 miliwn o frawddegau iaith ffynhonnell ynghyd â thua 150 miliwn o frawddegau iaith darged (DGT, 2011).

Pan fo angen cyfieithu dogfen newydd, mae modd adalw hen unedau cyfieithu drwy wneud cais at Euramis. Gall y defnyddiwr naill ai gofyn i Euramis greu ffeil TMX (Translation Memory Exchange yn Saesneg, sef fformat ffeil a grëwyd at ddiben hwyluso rhannu cofion) a'i he-bostio atynt er mwyn iddynt ei mewngludo i'r cof lleol, neu gallant wneud cais am ddogfen Word, lle mae brawddegau'r testun newydd yn cael eu disodli gan god lliw sy'n dangos lefel y gyfatebiaeth o fewn unedau neu gofion Euramis, allbwn y gall weithio 'as a visual aid for decision-makers'. Mae'n dangos 'how much text is actually new and which tools would it be best to use for a given document' (DGT, 2009b).

Yn ogystal, mae gan Euramis offeryn alinio, sy'n galluogi aelod staff i alinio dogfennau cyfeirio dwyieithog neu ddogfennau nad ydynt wedi eu cyfieithu trwy ddefnyddio TWB er mwyn iddynt greu cof cyfieithu.

Yn seiliedig ar ganlyniadau Euramis (a ddarperir gan y Tîm Cydlynu) a dogfennau cyfeirio (a ddarperir gan y Tîm Deunydd Cyfeirio), mae'r Tîm Cydlynu yn hysbysu DMS am y posibilrwydd o greu cof ar gyfer y prosiect. Mae'r Tîm Deunydd Cyfeirio yn chwilio am ddogfennau cyfeirio a allai fod o gymorth i'r cyfieithwyr ar yr un pryd (a thrwy gydol y broses nes bo'r cyfieithydd yn derbyn y gwaith yn Flosys). Hyd yn oed pan fo'r cwsmer yn anfon dogfennau cyfeirio, mae'r Tîm Cyfeirio Deunydd yn chwilio am ddogfennau ychwanegol er mwyn darparu rhagor o gymorth i'r cyfieithydd.

Yna, mae'r DMS yn delio â'r cais ac yn penderfynu p'un ai y mae am ddefnyddio cyfieithydd allanol neu ddefnyddio cyfieithwyr y CDT.

Mae'r DMS hefyd yn penderfynu a oes digon o amser i droi dogfennau PDF yn ddogfennau y mae modd eu golygu ai peidio (yn achos dogfennau ffynhonnell hir iawn), ac yn penderfynu a oes digon o amser i alinio dogfennau cyfeirio sydd wedi eu darparu gan y cleient neu'r Tîm Deunydd Cyfeirio er mwyn creu cof ai peidio. Gall cleientiaid fynnu bod cyfieithiad newydd yn cael ei seilio ar ddogfennau sydd eisoes yn bod. Yn amlwg, mae dogfennau o'r fath ar eu mwyaf defnyddiol ar ffurf cof – bydd brawddegau yn cael eu harddangos yn awtomatig lle bo'n briodol, felly nid oes rhaid chwilio'r dogfennau cyfeirio am destun sydd wedi ei gyfieithu o'r blaen. Fodd bynnag, os penderfynir nad oes digon o amser i greu cof, mae'n rhaid i'r cyfieithydd ddarllen y dogfennau cyfeirio a chyfieithu heb gymorth cof. (D.S. Mae gan y cyfieithwyr yr opsiwn i ddefnyddio cof, beth bynnag, ond ni fyddai'r deunydd cyfeirio yn y cof).

Os penderfynir bod amser i greu cof, mae'r Tîm CAT yn paratoi'r cof ar gyfer y cyfieithydd trwy lawrlwytho deunydd o Euramis neu drwy ddefnyddio offeryn alinio Euramis.

Mae gan y CDT nifer o gofion, un sy'n cynnwys deunydd cyffredinol, rhai sy'n cael eu defnyddio at bwrpas cyfieithu deunydd gan gleiant penodol, a rhai sy'n cael eu defnyddio at bwrpas cyfieithu parth penodol. Pan fo'r deunydd cyfeirio yn cael ei alinio neu pan fo deunydd yn cael ei lawrlwytho o Euramis, mae'r ffelliau TMX a grèir gan y broses yn cael eu mewngludo i un o'r cofion hyn, neu i gof prosiect. Yna, mae'r cyfieithwyr yn medru defnyddio'r cof yn uniongyrchol.

Mae rhai o'r cofion mewnol yn fawr iawn ac mae angen eu haildrefnu bob tri diwrnod. Mae gan y cof cyffredinol dros 300,000 o unedau cyfieithu ynddo. Yn ffodus, gan mai ond pedwar o gyfieithwyr sydd yn y rhelyw o dimau iaith, nid yw maint y cof yn arafu TWB. Fel arfer nid yw'r cyfieithwyr yn gweithio yn yr un un cof.

Os oes angen newid y ddogfen i fformat y mae modd ei olygu, mae'r Tîm Technegol yn defnyddio'r feddalwedd adnabod nodau gweledol (Optical Character Recognition yn Saesneg) sydd ar weinyddwyr y Comisiwn (yn bennaf). Yn aml, fodd bynnag, nid yw'r allbwn o ansawdd da. Yn ddibynnol ar yr amser sydd ar gael, gall DMS ddewis allanoli dogfennau PDF heb unrhyw addasu fformat neu gyn-fformatio, a gadael i'r asiantaeth gyfieithu neu'r cyfieithydd llawrydd ddelio â'r agwedd hon.

Mae'r rheolwr dogfen yn aseinio'r ddogfen i gyfieithydd drwy Flosys pan fydd y cyfnod cyn-brosesu wedi ei gwblhau, fan bellaf. Ar y pwynt hwn, mae'r gwaith yn ymddangos yn rhestr tasgau'r cyfieithydd yn Flosys ac mae e-bost yn cael ei anfon at y cyfieithydd yn awtomatig gan Flosys er mwyn ei hysbysu bod tasg newydd wedi ei gosod iddo ef neu iddi hi. Mae'n rhaid i'r cyfieithwyr aildrefnu eu gwaith yn gyson, yn unol â dyddiad cwblhau'r dogfennau yn Flosys.

Wrth i'r cyfieithydd agor y cais, mae'n medru mynd at sgrin gwaith Flosys (gweler Ffig. 3). Pan fod defnyddio TWB wedi ei adnabod yn orfodol gan DMS (yn ystod y cyn-brosesu gweinyddol), mae Flosys yn agor TWB yn awtomatig wrth i'r cyfieithydd agor y testun. Boed yn orfodol neu beidio, gall cyfieithwyr ddefnyddio TWB trwy Flosys ar unrhyw adeg. Yn gyffredinol, hyd yn oed os nad yw cof yn ofynnol gan DMS, neu os nad oes brawddegau neu unedau llawn ar gael yn y cof, bydd y cyfieithydd yn agor TWB er mwyn medru defnyddio nodwedd fynegeio'r rhaglen (Concordance yn Saesneg), sy'n galluogi'r cyfieithydd i chwilio'r cof am eiriau unigol neu ymadroddion o fewn y brawddegau a gedwir yn y cof – hynny yw, er mwyn chwilio'r cof ar lefel is na'r frawddeg.

Mae rhestr o'r holl gyfieithwyr sy'n gweithio ar y ddogfen yn y gwahanol ieithoedd ar gael trwy Flosys. Os oes gan y cyfieithydd gwestiwn ynghylch y testun ffynhonnell, gall y cyfieithydd gyfathrebu â'r sawl sy'n gweithio ar y ddogfen drwy ddefnyddio'r tab 'Collation Forum' yn Flosys. Er enghraifft, os yw cyfieithydd yn darganfod camgymeriad yn y testun gwreiddiol, gallant roi gwybod i bawb arall trwy anfon neges yn Flosys. Os oes ganddynt gwestiwn am y gwreiddiol, maent yn creu neges sy'n cynnwys y Cydlynnydd Cleientiaid, sy'n anfon neges at y cleientiaid eu hunain.

Fel arfer mae'r cyfieithwyr mewnol yn cyfieithu dogfennau byrion, dogfennau cyfrinachol a dogfennau brys. Os nad ydynt yn gyfrinachol, anfonir dogfennau hwy neu ddogfennau arbenigol iawn at gyfieithwyr allanol fel arfer. Mae pob dogfen sydd wedi ei chyfieithu'n allanol yn cael eu hadolygu yn fewnol. Mae tri math o adolygu yn bod, adolygiad trylwyr (lle darllenir y ddogfen wreiddiol a'r cyfieithiad ar yr un pryd), adolygiad syml (dim ond y

DEADLINE: 19/08/2010 12:00:00
FREELANCE MANAGEMENT SECTION TO BE INFORMED OF QUALITY PROBLEMS BY: 24/08/2010
 page(s): 40
 Priority: Urgent
 observations in case T-299/10

To Do Update
 Orig
 TWB Cleanup

Close
 Refresh
 Help

...isation completed, returned to requester

JOB INFO REFERENCES COLLATION FORUM SUPPORT COMPLETE JOB

Purpose **Working document**
 Assigned on: 09/08/2010 11:16:44

TWB is not required but you may use it
 Open TWB with GENERAL memory

▼ Instructions / Comments from

- ▶ DMS to CdT translation staff: (...)
- ▶ Freelance translators to CdT: (...)
- ▶ Client coordinators to CdT translation staff (...)
- ▶ CdT to Freelance translators (Bordereau de route):
- ▶ Related documents (...)

Ffigwr 3 - Sgrin gwaith Flosys (CDT, 2012b)

cyfieithiad sy'n cael ei ddarllen, ond mae'n bosibl cyfeirio at y testun gwreiddiol os oes unrhyw amheuaeth ynglŷn ag ansawdd) a hapwiriadau (ar gyfer dogfennau llai pwysig, neu pan fo'r amser yn brin, neu os gofynnir amdanynt gan y DMS).

Yn ogystal, mae gwiriad croes yn orfodol ar gyfer rhai dogfennau sydd wedi eu cyfieithu'n fewnol. Mae adolygu gwaith mewnol yn wirfoddol, hynny yw, nid yw'r gwaith yn cael ei neilltuo i berson penodol. Mae'r cyfieithydd yn gofyn am wiriad (trwy wasgu botwm neilltuo), yna mae pob un o'i gydweithwyr yn derbyn neges e-bost. Bydd pwy bynnag sydd ar gael yn cyflawni'r gwiriad croes.

Yn dilyn gwiriad croes neu adolygiad, mae'r ddogfen yn cael ei hanfon at y Tîm Technegol, sy'n sicrhau nad oes gwallau fformatio yn bodoli, yna fe'i hanfonir at y cleient ynghyd â ffurflen bodlonrwydd cleient er mwyn i'r cleient ddarparu adborth.

Dyma sefydliad sydd yn sicr yn eiwa trwy ddefnyddio technoleg iaith a thechnoleg yn gyffredinol.

Mae tasgau a fyddai fel arfer yn cael eu cwblhau gan gyfieithwyr, megis ymdrin â fformatau na ellir eu golygu, creu cofion a chwilio am ddogfennau cyfeirio, yn cael eu trin yn bennaf cyn bod y cyfieithydd hyd yn oed yn ymwybodol bod cais am gyfieithiad wedi ei dderbyn.

Mae'r defnydd o dechnoleg hefyd yn hwyluso cyfathrebu rhwng y cyfieithwyr a'r gwahanol lwybrau cefnogaeth. Mae'r cyfieithwyr yn teimlo eu bod yn derbyn cefnogaeth

arbennig o dda cyn, ac yn ystod y broses cyfieithu. Mae'r llif gwaith a'r dechnoleg yn caniatáu i'r cyfieithwyr wneud yr hyn maent yn ei wneud yn dda – hynny yw, cyfieithu.

Wrth gwrs mae'r lefel hon o gefnogaeth yn cymryd amser. Weithiau gwneir penderfyniad i beidio â darparu cymorth technolegol penodol o ganlyniad i amserlenni tynn. Teimlai'r ffm LTS y byddai lefel uwch o awtomeiddio yn eu cynorthwyo yn hyn o beth.

Deunyddiau Cyfieithu

Gan fod y rhan fwyaf o'r deunyddiau a gyflwynwyd ar gyfer cyfieithu yn cael eu cyflwyno trwy'r porth cleient, mae'r rhan fwyaf o geisiadau cyfieithu yn cael eu derbyn yn electronig. Gall dogfennau cyfrinachol gael eu trosglwyddo drwy ddulliau amgen, fodd bynnag.

Amcangyfrifir bod 80 y cant o ddogfennau yn rhai fformat Word, a'r gweddill yn gymysgedd o html, xml, PDF, InDesign, Excel a Visio.

Mae'r Tîm Technoleg yn trosi ffeiliau html i fformat TTX os yw'r ffeil yn ffeil html safonol. Os yw'r ffeil yn un ansafonol yna bydd y Tîm Offer CAT yn delio ag ef – mae ganddynt raglen sydd wedi ei datblygu'n fewnol sy'n trosi ffeiliau ansafonol i fformat TTX. Ar ôl i'r ffeil gael ei throï'n ffeil TTX, mae'r cyfieithydd yn gallu cyfieithu'r darn trwy ddefnyddio Trados TagEditor, sef rhaglen sy'n rhan o gyfres meddalwedd Trados ac sy'n cael ei defnyddio at bwrpas cyfieithu ffeiliau, megis ffeiliau html, sydd â thagiâu ynnddynt, hynny yw dogfennau sy'n cynnwys cod arbennig sydd, er enghraifft, yn rhoi strwythur neu nodweddion fformat i'r testun yn y ffeil.

Mae delweddau sy'n cynnwys testun ynnddynt yn cael eu derbyn weithiau; weithiau mae'n well gan gleientiaid dderbyn testun mewn tabl wedi iddo gael ei gyfieithu. Fodd bynnag, weithiau mae'r cleientiaid eisiau i'r ddelwedd ei hun gael ei golygu.

Targedau

Mae disgwyl i'r CDT ddychwelyd 99 y cant o ddogfennau erbyn y dyddiad cau. Mae hyn yn anodd weithiau, ond mae'n darged sy'n cael ei gyflawni.

Mae cyflawni'r targed yn cael ei hwyluso gan fod y CDT yn defnyddio dull graddio. Cytunodd Bwrdd Rheoli'r CDT, mewn trafodaethau rhwng cleientiaid a phenaethiaid adrannau, y gall dogfennau gael eu hystyried yn rhai 'ar frys mawr', 'ar frys', 'normal', 'wedi eu trefnu ymlaen llaw' neu'n 'araf'. Cytunwyd ar amserlenni, terfynau nifer y tudalennau, a phrisiau ar gyfer y categorïau hyn. Pan fydd cleient yn anfon cais, rhaid eu bod yn parchu'r cyfyngiadau hyn. Pan nad oes adnoddau ar gael i gwrdd â'r terfyn amser, er bod CDT yn gwneud eu gorau glas i barchu terfynau amser, gall y DMS negodi gyda'r cleient.

Mae cyflawni'r targed yn cael ei hwyluso ymhellach am fod CDT wedi creu dogfen er mwyn helpu drafftwywr wrth iddynt ddrafftio dogfennau. Yn y ddogfen, mae'r CDT yn cynghori, er enghraifft, y dylai awdur 'make sentence structure unambiguous' 'use plain words' a 'Give the translator background information' (Piehl et al., 2010)

Technoleg iaith ar waith yn y CDT

Cyfieithu Peirianyddol

Ar hyn o bryd, nid yw'r CDT yn defnyddio offer cyfieithu peirianyddol o gwbl. Mae cynlluniau ar y gweill, fodd bynnag, i gymryd rhan mewn gweithgareddau profi system gyfieithu beirianyddol erbyn diwedd 2012.

Terminoleg

Mae'r CDT yn medru defnyddio IATE, sy'n gronfa derminoleg enfawr, rymg-sefydliadol. Mae modd i'r cyhoedd gael ddefnyddio IATE trwy bori <http://iate.europa.eu>, ond mae gan gyfieithwyr yr UE ryngwyneb sy'n wahanol i'r hyn sydd ar gael gan y cyhoedd – rhyngwyneb sy'n hwyluso gweinyddu'r gronfa.

Cynhelir IATE gan nifer fawr o derminolegwyr sydd wedi eu lleoli yn y gwahanol sefydliadau. Mae'r terminolegwyr yn gyfrifol am ddod o hyd i ddiffiniadau ar gyfer termau neu am greu diffiniadau o'r newydd. Mae'r termau yn aml iawn yn ymdrin â chysyniadau sydd naill ai ar flaen y gad, neu'n dermau maes cymharol newydd. Yn aml, wrth adeiladu diffiniad, y cyd-destun yw'r man cychwyn ac mae'n rhaid i'r terminolegwyr ddarganfod yr hyn y mae'r awdur yn ei ddisgrifio.

Mae gan Trados ei feddalwedd derminoleg ei hun o'r enw Multiterm, ac mae'r feddalwedd hon yn gallu siarad â TWB, yn gallu chwilio am dermau o'r gronfa yn y frawddeg wreiddiol, ac yn galluogi cyfieithydd i fewnosod y term iaith darged yn syth yn y frawddeg. Yn anffodus, nid yw IATE yn siarad â Multiterm, felly nid oes cyfathrebu yn bod rhwng IATE a TWB. Nid yw'r cyfieithwyr, felly, yn defnyddio Multiterm. Ac eithrio'r macro y soniwyd amdano uchod, nid oes unrhyw ryngweithio uniongyrchol rhwng offer y cyfieithwyr a chronfa dermau.

Cof Cyfieithu

Mae'r rhan fwyaf o fformatau y gellir eu golygu yn cael eu cyfieithu gan ddefnyddio TWB. Nid oes modd i'r cyfieithwyr, fodd bynnag, ddefnyddio TWB gydag ambell fformat. Ni ellir trin fformat Visio, er enghraifft, gyda TWB na TagEditor.

Yn gyffredinol, y cyfieithydd sy'n penderfynu p'un ai y dylid defnyddio TWB ai peidio.

Mae'r cyfieithwyr yn gallu anfon adborth i holl dimau'r LTS. Er enghraifft, pan fydd anawsterau yn codi â'r cof, anfonir adborth at y Tîm Offer CAT – weithiau mae cyfieithwyr yn cwyno gan nad oedd modd defnyddio TWB oherwydd bod segment yn gwrthod agor, neu fod ganddynt broblemau gyda'r broses lanhau (lle, ymysg pethau eraill, mae unrhyw godau anweledig sydd wedi eu gosod yn y ddogfen gan TWB ynghyd â'r testun ffynhonnell yn cael eu glanhau o'r ddogfen er mwyn creu dogfen iaith darged). Yn gyffredinol nid yw'r cyfieithwyr yn anfon adborth pan fyddant yn fodlon ar y feddalwedd. Maent fel arfer yn anfon adborth pan fydd rhywbeth o'i le (er bod adborth negyddol wastad wedi bod yn is nag 1 y cant y mis). Rhyngweithiad rhwng Microsoft Office a TWB yw'r broblem fel arfer, yn hytrach na chwynion am TWB ei hun fel y cyfryw.

Yn gyffredinol, mae agweddau tuag at gofion cyfieithu yn ymddangos yn gadarnhaol, er bod cyfyngiadau'r dechnoleg yn cael eu cydnabod. Mae defnyddioldeb cof yn dibynnu ar y deunydd sy'n cael ei gyfieithu a hefyd y deunydd sydd y tu mewn i'r cof. Mae'r adran sy'n cyfieithu i'r Saesneg ar ei cholled yn hyn o beth. Mae'r fîm iaith Saesneg yn cyfieithu nifer fawr o ddeunyddiau nad ydynt o reidrwydd yn cael eu cynorthwyo gan y broses o chwilio cof am frawddegau cyfatebol llawn, maent yn cyfieithu llawer o lythyrau a dderbynnir gan y cyhoedd, er enghraifft. Fodd bynnag, mae rhai o swyddogaethau TWB (e.e. y swyddogaeth fynegeio) yn gallu bod yn ddefnyddiol waeth beth sy'n cael ei gyfieithu. Ar y llaw arall mae rhai timau yn y CDT sy'n gweithio gyda TWB 90 y cant o'r amser.

Safbwynt Pennaeth y Grŵp Ieithoedd Románs ac Ieithoedd Môr y Canoldir oedd bod gofion cyfieithu yn ddefnyddiol iawn. Fel y nodwyd eisoes, mae gan y CDT 58 o gleientiaid. Mae'n rhaid iddynt sicrhau cysondeb o un ddogfen i'r llall ar gyfer pob cleient. Bellach, diolch i'r cof, gall y cyfieithwyr ddefnyddio'r un eirfa, yr un derminoleg, ac aildefnyddio cyfieithiadau cyfan. Mae nifer o'r dogfennau a dderbynnir yn fersiynau newydd o ddogfennau hŷn; felly mae rhannau pwysig yn cael eu hailadrodd.

Roedd un cyfieithydd yn teimlo bod y cof yn gysur iddi oherwydd gallai fod yn hyderus bod y derminoleg yn gywir.

Mae'r cyfieithwyr yn cyflawni llawer o waith adolygu, gwaith nad yw'n addas ar gyfer cof yn draddodiadol oni bai bod y bitext³ ar gael. Fodd bynnag, mae tuedd i gael TWB yn agored yn y cefndir beth bynnag, fel y gall y cyfieithydd ddefnyddio'r nodwedd fynegeio wrth adolygu.

Perthnasedd Hyn i Gymru

Yng Nghymru, yn gyffredinol ceir agwedd positif at offer CAT, ar lefel sefydliadol ac ar lefel academaidd o leiaf.

Mae ymchwili yn y maes yn fyw ac yn gryf. Yn gymharol ddiweddar, yn 2010, gorffennodd Dr Tegau Andrews ei doethuriaeth ym Mhrifysgol Bangor, hithau hefyd yn edrych ar ddefnydd CAT yng Nghymru a gweddill y byd, ond yn canolbwyntio'n benodol ar leoleiddio gwefannau. Yn ôl Dr Andrews ei hun, 'Early in 2006 a doctoral research project began at Bangor University on the main issues surrounding the localizing of websites for the Welsh-language market as well as the global market' (Andrews, 2012).

Mae Uned Technolegau Iaith Canolfan Bedwyr, ers cryn amser, bellach, wedi bod yn ymchwilio i'r maes ac wedi dwyn nifer o brosiectau perthnasol i ffrwythlondeb.⁴

Er nad ydynt yn bodoli bellach, bu Bwrdd yr Iaith Gymraeg (ac yn benodol Uned Ymchwil, Technoleg Iaith a Grantiau'r Bwrdd) yn canu clodydd y dechnoleg yn frwd ac yn

³ Testun iaith ffynhonnell sydd wedi ei gysylltu â'i gyfieithiad, ond sydd heb ei alinio, fel y cyfryw. Yn ôl Gow (2004), 'The principle difference between a database of aligned segments and a bitext is that in the latter case, the entire text remains intact'

⁴ Prosiectau sy'n rhy niferus i'w nodi yn y fan hon mewn unrhyw fanylder, ond dylai'r darlennydd gyfeirio at <http://www.bangor.ac.uk/canolfanbedwyr/index.php.cy> er mwyn cael trosolwg o waith Canolfan Bedwyr.

cyhoeddi cofion cyfieithu ar ffurf TMX er mwyn i gyfieithwyr Cymru ddefnyddio cronfa'r Bwrdd.⁵

Gallwn ragweld pwyslais cynyddol ar dechnoleg yn sgil y Prosiect Rhannu Adnoddau Cyfieithu Cymraeg, prosiect a gafodd 'ei sefydlu i ymchwilio i sut mae sefydliadau'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn cydweithio ar hyn o bryd neu sut y gallent gydweithio i ddarparu gwasanaethau cyfieithu Cymraeg yn y dyfodol (...) Bydd y prosiect hefyd yn edrych am arbedion posibl o ran costau ac yn hybu effeithlonrwydd' (Llywodraeth Cymru, 2012a).

Mae'n ymddangos bod gan academia a'r Sefydliad ill dau ffydd yn y dechnoleg. Gwelwn wrth astudio'r CDT fod y dechnoleg yn sicr yn gweithio pan y'i ddefnyddir gyda thestunau priodol. Ond ai'r ffaith bod y dechnoleg yn gweithio ac, yn ddefnyddiol, yw'r unig reswm dros yr agwedd bositif hon yng Nghymru?

Mae'r Cymry erioed wedi magu agwedd bositif at dechnoleg. Gweler yr ymgyrchu hir a fu dros glywed yr iaith Gymraeg ar y radio (yn ôl John Davies (1992), dyma un o'r brwydrau pwysicaf dros yr iaith Gymraeg). Gweler y gweithredu a'r aberth a fu dros 30 mlynedd yn ôl wrth i Gymry mynnu cael sianel deledu Cymraeg.⁶ Gweler hefyd Cymry yn mynnu cael Facebook Cymraeg⁷ ac yna yn cyfrannu at gyfieithu Facebook, ynghyd â Llywodraeth Cymru yn nodi ei bod yn bwriadu 'Parhau i ddiweddarau Strategaeth a Chynllun Gweithredu ar gyfer TGCh a'r Gymraeg, a fydd yn cynnwys pwyslais ar rôl gynyddol bwysig y cyfryngau cymdeithasol' (Llywodraeth Cymru, 2012b).

Yn sicr ceir manteision i ddefnyddio cof, o ran effeithlonrwydd a chysondeb. Ond efallai mai'r agwedd bositif a'r berthynas agos hwn rhwng y Gymraeg a thechnoleg sydd wrth wraidd, neu sy'n cyfrannu at yr agwedd bositif tuag at y dechnoleg sydd dan ystyriaeth yn yr erthygl hon.

Er bod yr agwedd bositif yn bodoli ar lefel academaidd a llywodraethol, mae'n ymddangos bod defnydd y dechnoleg ar lefel cyfieithwyr unigol yn gymharol isel. Tynna Prys et al. sylw at y pwynt hwn gan gyfeirio at grwpiau ffocws a drefnwyd fel rhan o'r prosiect 'Gwell offer technoleg cyfieithu ar gyfer y Diwydiant Cyfieithu yng Nghymru'. Yn ôl Prys et al., 'dywedodd llai na 50 y cant o'r rhai a oedd yn bresennol (yn) y grwpiau ffocws eu bod yn defnyddio meddalwedd cof cyfieithu' (Prys et al., 2009). Cyfeiria Prys et al. hefyd at arolwg Andrews, gan nodi mai dim ond 47 y cant o atebwyr ei harolwg hithau o gyfieithwyr Cymraeg oedd yn defnyddio meddalwedd cof.

Noda Prys et al. (Ibid.) fod y ffigyrau hyn yn is o lawer na ffigyrau arolwg Lagoudaki (2006), sy'n nodi bod 82.5 y cant o atebwyr ei harolwg rhyngwladol yn defnyddio meddalwedd cof.

⁵ Gweler <http://www.byig-wlb.org.uk/Cymraeg/newyddion/Pages/COFiwcheichcyfieithiadauCymraeg.aspx>

⁶ Mae'n wir bod y Cymry Cymraeg a oedd yn mynnu cael gwasanaeth radio a theledu Cymraeg yn credu mai bygythiad i'r iaith oedd y radio a'r teledu, gan fod y mwyafrif helaeth o'r darllediadau yn rhai iaith Saesneg. Ond dyma nhw'n ymateb yn bositif i'r technolegau hyn ac yn ceisio eu mabwysiadu er budd yr iaith Gymraeg.

⁷ Yn 2007 crëwyd grŵp Facebook o'r enw 'Facebook Cymraeg? Welsh Language Facebook?' gan unigolion a oedd eisiau defnyddio'r rhwydwaith cymdeithasol trwy gyfrwng y Gymraeg (Cunliffe, 2007).

Ers adroddiad Prys et al., mae'r nifer ymhlith cyfieithwyr Cymraeg sy'n defnyddio meddalwedd cof wedi cynyddu rhywfaint, gyda 54 y cant yn defnyddio'r feddalwedd yn 2010 (Watkins, 2010) a 56 y cant yn defnyddio'r feddalwedd yn 2012 (Watkins, 2012). Serch hyn, mae cryn wahaniaeth rhwng ffigyrau Cymru a ffigyrau rhyngwladol yn bodoli o hyd.

Ond sut y defnyddir y dechnoleg yng Nghymru lle y'i defnyddir? At ddiben cymharu'r cyd-destun rhyngwladol a'r un lleol, ymwelwyd â Gwasanaeth Cyfieithu Llywodraeth Cymru (GCLIC) ym mis Ebrill 2011.

Ceir nifer o nodweddion tebyg rhwng y CDT a'r GCLIC. Fel CDT, mae GCLIC yn defnyddio meddalwedd CAT, ond Déjà Vu X (DVX), nid TWB, a defnyddir gan GCLIC. Fel CDT mae GCLIC yn defnyddio sawl cof, gyda chofion y GCLIC wedi eu rhannu fesul parth (e.e. ceir un cof at ddefnydd cyfieithu testunau sy'n ymwneud â ffermio, un at yr amgylchedd ayyb). Yn y gorffennol, defnyddiwyd un cof enfawr gan y GCLIC, ond, gan fod mwy o ddeunydd i'w chwilio mewn cof enfawr, roedd y feddalwedd yn dechrau arafu. Penderfynwyd, felly, mai cynnal nifer o gofion llai fyddai orau. Gan fod system ffeilio gyfrifiadurol y GCLIC wedi ei rhannu fesul parth, roedd ond yn synhwyrol i rannu'r cofion yn yr un modd.

Mae meddalwedd CAT yn caniatáu i ddefnyddwyr gyrchu sawl cof ar y tro, ac yn eu galluogi i ddefnyddio'r cofion hyn fel rhai darllen yn unig. Dyma'r dechneg y mae cyfieithwyr y GCLIC yn ei defnyddio. Mae'n bosibl bod deunydd sydd yng nghof Materion Cefn Gwlad, er enghraifft, yn ogystal â'r cof Ffermio, yn addas at gyfieithu testun parth ffermio. Mae'r cyfieithwyr yn ychwanegu eu cofion personol hefyd. Wrth gyfieithu, yn y cof personol yn unig y cedwir y cyfieithiadau newydd. Ni ddiwedderir cof y parth penodol mwyaf priodol nes diwedd y broses, hynny yw nes y créir y cyfieithiad gorffenedig, di-wall. Trwy weithredu yn y modd hwn, ni lygrir y prif gofion gan wallau.

Roedd agweddau tuag at gofion cyfieithu yn gymysg yn y GCLIC, yr un fath â'r adrannau cyfieithu Ewropeaidd yr ymwelwyd â nhw. Un anfantais o DVX yw bod yn rhaid i ddogfen gael ei chadw fel ffeil rff cyn ei chyfieithu. Fel arall, weithiau nid yw swyddogaeth allgludo'r rhaglen yn gweithio. (Nid yw hyn o reidrwydd yn wir am bob gosodiad o DVX ar bob cyfrifiadur wrth gwrs. Mae'n bosibl bod rhyw raglen arall ar gyfrifiaduron GCLIC yn effeithio ar y broses.) Yn ogystal â hyn, mae'n rhaid tynnu 'Tagiau Clyfar' Microsoft Word oddi ar y ddogfen. Fel arall bydd DVX yn torri'r segment, er enghraifft, cyn ac ar ôl enwau lleoedd.

Roedd rhai o'r farn, felly, bod bwydo testunau i'r cof a dewis pa un o'r amryw gofion i'w defnyddio yn cymryd gormod o amser, yn enwedig gan nad oes sicrwydd bod y cof yn mynd i awgrymu unrhyw frawddegau (fel gydag adrannau cyfieithu'r UE, wrth gyfieithu llythyrau nid oes llawer o ddeunydd cyfatebol yn bodoli yn y cofion). Serch hyn, mae rhai o'r cyfieithwyr yn defnyddio'r cof bob tro wrth iddynt gyfieithu dogfen. Cydnabuwyd bod cofion yn well ar gyfer mathau penodol o waith.

Adeg yr ymweliad roedd y gwasanaeth yn paratoi ar gyfer rhoi system llif gwaith newydd electronig ar waith, ac yn dechrau ar y gwaith hwnnw, gan ddefnyddio pecyn rheoli llif gwaith newydd o'r enw LTC Worx. Yn y gorffennol roedd system bapur ar waith. Roedd fim gweinyddol y gwasanaeth cyfieithu cyffredinol yn derbyn cais gan gleient, yn dilysu'r wybodaeth a oedd ynghlwm wrth y cais ac yn nodi manylion y cais ar raglen olrhain ceisiadau. Cadwyd y testun newydd yn y ffolder electronig perthnasol.

Argraffwyd y ddogfen a'r ffurflen gais ac fe'u gosodwyd mewn system o golomendyllau, gyda phob blwch yn cynrychioli diwrnod o'r wythnos. Gosodwyd darnau mwy o faint ar ben y pentyrrau yn y colomendyllau unigol er mwyn iddynt gael eu trin yn gynt.

Roedd rhestr o enwau cyfieithwyr yr adran yn cael ei chadw ynghyd â chofnod o'u llwyth gwaith ar gyfer yr wythnos honno. Roedd y Rheolwr Cyflwyno Gwasanaeth yn monitro'r colomendyllau, yn monitro rhestr waith y cyfieithwyr unigol, ac yn dyrannu gwaith yn briodol.

Wrth droi at y llif gwaith newydd, rhagwelir na fydd cymaint o faich gwaith ar y gweinyddwyr, gyda LTC Worx yn rhyddhau mwy o'u hamser. Rhagwelir y gall gweinyddwyr ddelio â thasgau cyn-cyfieithu, er nad oedd manylion penodol ar gael adeg yr ymweliad.

Fodd bynnag, gall llif gwaith fel yr un a ddefnyddir gan y CDT fod o fudd i'r GCLIC. Gallai gweinyddwyr berfformio tasgau fel fformatio dogfennau neu leoli ac alinio deunyddiau cyfeirio, neu greu cofion perthnasol ar gyfer testunau newydd a chyn-cyfieithu. Gallai gweinyddwyr greu prosiectau DVX a'u cadw ar weinydd y mae gan bawb yn y GCLIC fynediad iddo. Yna bydd modd i'r cyfieithwyr agor y prosiect a dechrau cyfieithu heb ofidio am unrhyw beth arall. Yn wir, gan fod y rhan fwyaf o'r pryderon ynghylch defnyddio cof cyfieithu yn y GCLIC yn tarddu yn ôl pob golwg o'r amser a gymerir i baratoi'r ddogfen cyn hyd yn oed dechrau cyfieithu go iawn gyda DVX, gall y gwasanaeth elwa'n fawr wrth ddefnyddio system felly.

Gallai'r broblem ynghylch dewis cof penodol gael ei datrys pe bai rhaglen megis Euramis yn cael ei gweithredu i chwilio holl wahanol gofion y GCLIC a darparu adroddiad ar faint o'r ddogfen newydd sydd wedi ei chyfieithu eisoes.⁸ Hyd yn oed os na ellid creu ffeil TMX o'r holl segmentau perthnasol yn awtomatig gan y system, byddai'r cyfieithydd o leiaf yn gwybod pa gofion sy'n gweddu orau i'r dasg dan sylw. Byddai hyn nid yn unig yn arbed amser wrth benderfynu pa gofion i'w defnyddio ond byddai hefyd yn arwain at chwilio'r gronfa ddata yn gyflymach.

Pe bai'r tasgau hyn yn cael eu cyflawni gan weinyddwyr, byddai rhai o'r rhwystrau rhag defnyddio cof yn diflannu. Byddai hyn yn arwain at gofion parth penodol mwy o faint, a allai arwain at fwy o gynigion gan y cof a mwy o derminoleg parth-penodol neu eirfa drwy nodwedd fynegeio'r feddalwedd.

Os arbedir amser, yna rhyddheir cyfieithwyr i gyflawni tasgau eraill. Yn wir, yn ystod cynhadledd Technoleg Cyfieithu a'r Economi Ddigidol ym Mangor ym mis Chwefror 2011, dywedodd Alun Ffred Jones, Gweinidog Llywodraeth Cymru dros Dreftadaeth, ei fod yn rhagweld y byddai'r defnydd o dechnoleg yn rhyddhau arbenigedd cyfieithydd i gael ei ddefnyddio mewn gweithgareddau amgen.

Pan fydd y broses gyfieithu yn cael ei gwneud mor effeithlon ag y bo modd, yr unig ffordd i wella effeithlonrwydd yw ceisio dylanwadu ar y broses ddrafftio neu ar y dogfennau sy'n cael eu derbyn ar gyfer cyfieithu.

⁸ Nid dyma'r unig ffordd y gall Euramis fod o fudd i Gymru. Yn 2003, nodwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru (2003) yn y Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer Cymru Ddwieithog – *Iaith Pawb*, fod Bwrdd yr Iaith Gymraeg yn gweithio ar greu cof cyfieithu cenedlaethol. Er bod y Bwrdd wedi cyhoeddi nifer o'i gofion ar ffurf TMX, nid oes yr un cof cenedlaethol wedi ei greu hyd yn hyn, ac nid oes yr un sôn amdano yn *Iaith Fyw: Iaith Byw*. Serch hyn, os yw cof cyfieithu cenedlaethol yn dal i fod ar yr agenda neu'n mynd i fodoli ryw ddydd, yna dylai'r rhai sy'n mynd i'w weithredu astudio Euramis mewn mwy o fanylder fel man cychwyn.

Ar adeg yr ymweliad â'r DGT, roedd cynllun ar raddfa fach o'r enw 'Cynllun Cyfieithydd Arweiniol' (Lead Translator Scheme yn Saesneg) ar waith. Gyda'r cynllun hwn, roedd cyfieithydd yn rhan o'r broses ddrafftio. Byddai'r cyfieithydd yn dechrau myfyrio ar y materion cyfieithu ar yr adeg honno, ac o bosibl yn dechrau effeithio ar y broses ddrafftio. Gallent awgrymu, er enghraifft, fod modd drafftio brawddeg mewn ffordd arbennig er mwyn ei gwneud yn haws i'w chyfieithu i ieithoedd eraill. Roedd y DGs, y Directorate Generals, yn eithaf hoff o'r syniad, ac yn awyddus i'w weithredu, ond nid oedd yn glir a fyddai'r cynllun yn llwyddiant. Roedd yn ymddangos bod y rhai oedd yn drafftio dogfennau fel arfer am gael cyfieithydd a oedd yn siarad Saesneg fel mamiaith. Ond yr unedau iaith eraill fyddai, yn y pen draw, yn cyfieithu'r dogfennau am fod dogfennau yn bennaf yn cael eu drafftio yn y Saesneg. Oherwydd hyn, credai rhai y byddai'r cynllun yn aflwyddiannus. Nid yw hynny'n golygu y byddai cynllun tebyg yn aflwyddiannus yng Nghymru, gyda'i model iaith symlach.

I ryw raddau mae system o'r fath eisoes yn bodoli, o leiaf yn y llif gwaith deddfwriaethol. Ar ôl derbyn drafft cychwynnol, gall y cyfieithydd ailtrafod geiriad y Saesneg er mwyn helpu'r broses o baratoi'r testun Cymraeg. Nid yw hyn, fodd bynnag, yn rhywbeth sy'n cael ei wneud fel mater o drefn, gan fod y cyfyngiadau amser a osodir gan amserlenni tynn yn rhwstr.

Heblaw am y gost weithredu, nid oes unrhyw reswm pam na all meddalwedd cof Awduro⁹ (Authoring Memory yn Saesneg) gael ei hychwanegu at gynllun sy'n debyg i'r Cynllun Cyfieithydd Arweiniol. Yna, gellid ecsbloetio profiad cyfieithu'r cyfieithydd a phrofiad y cyfieithwyr o ddefnyddio technoleg neu eu dealltwriaeth o gofion ill dau yn ystod y broses ddrafftio. Dylid nodi, fodd bynnag, bod system sy'n gwneud rhywbeth tebyg i feddalwedd cof awduro wedi ei hystyried yn fyr eisoes ar gyfer drafftio testunau cyfreithiol, ond ni chafodd ei gweithredu.

Gallai cyfeirio at ganllaw ysgrifennu gan awduro arwain at destunau llai amwys. Gallai testunau sy'n gliriach fod o gymorth i'r cyfieithwyr. Unwaith eto, mae'r Uned Gyfieithu Ddeddfwriaethol yn ymddangos fel pe bai un cam ar y blaen yn hyn o beth; mae canllawiau drafftio dwyieithog deddfwriaethol helaeth wedi cael eu cynhyrchu gan Swyddfa Cwnsleriaid Ddedfwriaethol Cymru ar y cyd â'r Uned Gyfieithu Ddeddfwriaethol. Ar hyn o bryd nid yw'r rhain ar gael i'r cyhoedd, fodd bynnag. Y bwriad yw cyhoeddi canllawiau ar y rhyngwrwyd yn y dyfodol agos.

Hyd yn oed pe bai Cynllun Cyfieithydd Arweiniol yn amhriodol yng nghyd-destun Cymru, gellid defnyddio arbenigedd cyfieithwyr wrth lunio canllawiau ar gyfer drafftio dogfennau

⁹ Rhaglen sy'n gweithio fel cof cyfieithu ond sy'n cael ei defnyddio wrth greu deunydd newydd yn yr iaith wreiddiol yw cof awduro yn ei hanfod. Wrth i awduro deipio testun newydd mae'r rhaglen yn chwilio'r cof am frawddegau sydd wedi eu teipio eisoes ac yn cynnig y rhain i'r awduro er mwyn galluogi'r awduro osgoi gorfod aildeipio'r frawddeg yn ei chyfanrwydd. Mae'n gweithio fel tecstio rhagfynegol neu decstio darogan (predictive texting yn Saesneg), i ryw raddau, ond bod modd i'r rhaglen awgrymu brawddegau ac ymadroddion cyfan yn ogystal â geiriau unigol. Mae'n rhaid bod deunydd yn y cof cyn bod y cof awduro yn ddefnyddiol, yr un fath â chof cyfieithu. Mae'n bosibl defnyddio'r deunydd a grëwyd wrth gyfieithu a chof cyfieithu er mwyn bwydo'r cof awduro, wrth wneud hyn mae modd sicrhau cysondeb ac effeithlonrwydd nid yn unig wrth awduro ond wrth gyfieithu'r ddogfen newydd – mae'r awduro yn gwybod bod y deunydd eisoes wedi ei gyfieithu. Mae SDL Trados Global Authoring Management System a Logos Authoring Memory ill dau yn enghreifftiau o raglenni o'r fath.

mwy cyffredin. Gan mai'r cyfieithwyr yw'r rhai sydd â phrofiad o gyfieithu byddent yn allweddol wrth benderfynu'r canllawiau priodol. Yn anffodus, nid yw cadarnhau p'un ai yw cynllun o'r fath yn bodoli ai peidio wedi bod yn bosibl.

Geirfa

Term	Acronym/ talfyriad	Diffiniad
Adran Cymorth Iaith a Thechnoleg	LTS	Adran o fewn y CDT sy'n darparu cefnogaeth i'r cyfieithwyr. Rhennir LTS yn chwech o dimau, y Tîm Offer CAT, y Tîm Terminoleg, y Tîm Deunydd Cyfeirio, y Tîm Technoleg, y Tîm Cydlynw a'r Tîm Llyfrgell.
Adran Rheoli Galw	DMS	Adran o fewn y CDT sy'n darparu cefnogaeth i'r cyfieithwyr. Mae'r DMS yn ymwneud ag ochr weinyddol ceisiadau gan gleientiaid ac yn dyrannu gwaith yn ôl llwyth gwaith y CDT.
Aelod-wladwriaethau		Gwladwriaeth sy'n aelod o'r UE.
Bitext		Testun iaith ffynhonnell sydd wedi ei gysylltu â'i gyfieithiad.
Centre de Traduction	CDT	Corff sy'n darparu gwasanaethau cyfieithu i gyrff yr UE.
Cof Awduro		Rhaglen sy'n gweithio fel cof cyfieithu ond sy'n cael ei defnyddio wrth greu deunydd newydd yn yr iaith wreiddiol yw cof awduro yn ei hanfod. Wrth i awdur deipio testun newydd mae'r rhaglen yn chwilio'r cof am frawddegau sydd wedi eu teipio eisoes ac yn cynnig y rhain i'r awdur er mwyn galluogi'r awdur osgoi gorfod aildeipio'r frawddeg yn ei chyfanrwydd. Mae'n bosibl ystyried cof awduro yn ffurf soffistigedig tu hwnt ar decstio darogan a ddefnyddir gan ffôn symudol.
cof cyfieithu/cof		Math o raglen CAT sy'n 'cofio' hen gyfieithiadau trwy eu cadw ar ffurf unedau cyfieithu mewn cronfa data ac yn eu hawgrymu i gyfieithwyr pan fo'n briodol. Gall y term gyfeirio at gronfa unedau cyfieithu hefyd.
Concordance		Swyddogaeth o fewn cofion cyfieithu sy'n galluogi i'r cyfieithydd chwilio'r cof am eiriau neu ymadroddion unigol.
Cyfieithu A Thechnoleg	CAT	Rhaglen gyfrifiadurol sy'n ddefnyddiol at bwrpas cyfieithu.
Déjà Vu X	DVX	Offeryn CAT a ddefnyddir gan wasanaeth cyfieithu Llywodraeth Cymru.

Direction Générale de la Traduction	DGT	Rhennir y Comisiwn Ewropeaidd yn nifer o gyfarwyddiaethau. Mae'r DGT yn un ohonynt – adran gyfieithu fewnol y Comisiwn Ewropeaidd ydyw.
Euramis		Storfa enfawr o'r cofion a grëwyd wrth gyfieithu pob un o'r dogfennau trwy ddefnyddio TWB, ynghyd â'r holl ddogfennau cyfeirio sydd wedi eu halinio.
Flosys		Meddalwedd rheoli llif gwaith y CDT.
fuzzy matches		Awgrymiadau gan y cof nad ydynt yn cyfateb yn union neu'n 100 y cant i'r frawddeg ffynhonnell newydd, ond sydd â chanran o elfennau sy'n debyg i'r frawddeg ffynhonnell newydd ynddyn nhw.
Gwasanaeth Cyfieithu Llywodraeth Cymru	GCLIC	Adran o fewn Llywodraeth Cymru sy'n darparu gwasanaethau cyfieithu testun, cyfieithu deddfwriaethol, gwirio testun, golygu, prawfddarllen a chyfieithu ar y pryd i adrannau'r Llywodraeth.
Ffeil TTX		Math o ffeil ddwyieithog – un y mae modd ei hagor neu sy'n cael ei chreu wrth ddefnyddio Trados TagEditor.
InterActive Terminology for Europe	IATE	Cronfa dermau amlieithog yr UE.
LTC Worx		Meddalwedd rheoli llif gwaith cyfieithu.
macro		Set o gyfarwyddiadau cyfrifiadurol o fewn MS Office sy'n caniatáu i ddefnyddwyr awtomeiddio tasgau ailadroddus trwy wasgu allwedd frys neu eicon.
Meddalwedd adnabod nodau gweledol	OCR	Meddalwedd sy'n 'darllen' ffeil nad yw mewn ffurf y mae modd ei golygu ac sydd yna yn ceisio creu testun y mae modd ei olygu ac sy'n ystyrlon.
Multiterm		Rhaglen rheoli termau SDL Trados.
offeryn alinio		Rhaglen sy'n caniatáu i ddefnyddwyr alinio testunau iaith ffynhonnell a thestunau iaith darged er mwyn creu cof o ddogfen neu ddogfennau sydd wedi eu cyfieithu heb gof. Noder bod yn rhaid i'r dogfennau fod yn rhai ar ffurf electronig y mae modd eu golygu er mwyn eu halinio.
segment		Un o'r darnau o destun y mae'r cof cyfieithu yn rhannu'r prif destun sydd i'w gyfieithu iddo. Gan amlaf rhennir y testun yn segmentau ar lefel y frawddeg – mae'r cof yn dechrau segment newydd wedi iddo daro ar draws atalnod llawn, felly, ond mae modd i'r cyfieithydd newid ac ychwanegu at reolau'r cof a gofyn iddo rannu'r testun ar ôl, dywed, colon neu hanner colon.

Swyddfa Cwnsleriaid Deddfwriaethol		Swyddfa sy'n drafftio cyfreithiau Cymru.
TagEditor		Rhaglen a oedd yn rhan o gyfres meddalwedd Trados hyd at 2009. Defnyddir TagEditor at bwrpas cyfieithu ffeiliau, megis ffeiliau html, sydd â thagiau ynddynt.
Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu	TGCh	Maes eithaf eang sy'n cynnwys technoleg gyfrifiadurol a chyfathrebu, meddalwedd, caledwedd, data a defnyddwyr y dechnoleg.
Trados		Cwmni sydd wedi bod wrthi'n cynhyrchu meddalwedd CAT ers 1988 (ac wedi bod yn darparu gwasanaethau cyfieithu ers 1984). Yn 2005, prynwyd Trados gan gwmni arall o'r enw SDL. Bellach, felly, gelwir y cwmni yn SDL Trados.
Trados Translator's Workbench	TWB	Meddalwedd cof cyfieithu a gynhyrchwyd gan Trados hyd at 2007.
Translation Memory eXchange	TMX	Fformat ffeil a grëwyd at bwrpas hwyluso rhannu cofion cyfieithu.
Undeb Ewropeaidd	UE	Esblygiad o'r EEC yw'r UE. Wrth sôn am yr EEC, dywed yr UE ei hun: 'What began as a purely economic union has evolved into an organisation spanning policy areas, from development aid to environment. A name change from the EEC to the European Union (EU) in 1993 reflected this.' (Undeb Ewropeaidd, 2013).
Uned Gyfieithu		Brawddeg iaith ffynhonnell ynghyd â brawddeg iaith darged a gedwir ynghlwm yn y cof cyfieithu.
Y Comisiwn Ewropeaidd		Sefydliad, yw'r Comisiwn Ewropeaidd, sy'n cynnig deddfwriaeth newydd i Senedd Ewrop ac i Gyngor yr Undeb Ewropeaidd. Yn ogystal, mae'r Comisiwn Ewropeaidd yn sicrhau bod Aelod Wladwriaethau'r UE yn rhoi cyfraith Ewrop ar waith.
Y Gymuned Economaidd Ewropeaidd	EEC	Dyma sefydliad a grëwyd yn sgil y rhyfel byd cyntaf a'r ail ryfel byd, ei nod oedd '(c)reu marchnad gyffredin lle gellid symud nwyddau, gwasanaethau, cyfalaf a llafur yn rhydd' (Llywodraeth Cymru, 2006), hwn at bwrpas osgoi gwrthdaro rhwng aelodau (Undeb Ewropeaidd, 2013).

Llyfryddiaeth

Andrews, Tegau (2012), Approaches to Website Localization: An Overview from a Welsh Perspective', *Contemporary Wales*, 25 (1), tt. 204-27

Bwrdd yr Iaith Gymraeg (2009), 'COFiwch eich cyfieithiadau Cymraeg' <http://www.byig-wlb.org.uk/Cymraeg/newyddion/Pages/COFiwcheichcyfieithiadauCymraeg.aspx> (Cyrchwyd 16 Mai 2011).

CDT (2012a), 'Presentation', <http://cdt.europa.eu/EN/whoweare/Pages/Presentation.aspx> (Cyrchwyd 23 Mawrth 2012).

CDT (2012b), 'Translation', <http://cdt.europa.eu/EN/whatwedo/Pages/Translation.aspx> (Cyrchwyd 23 Mawrth 2012).

CDT (2012c), 'Activity Report of the Translation Centre 2011': http://cdt.europa.eu/CDT%20Documents/Activity%20report%202011%20%28analyse%20et%20appr%C3%A9ciation%20du%20CA%29/CT-CA_002%202012_01_RA2011_et%20analyse_EN.pdf

Y Comisiwn Ewropeaidd (2002), 'Consolidated Version Of The Treaty Establishing The European Community', http://www.frontex.europa.eu/assets/Legal_basis/12002E_EN.pdf (Cyrchwyd 15 Ebrill 2012).

Y Comisiwn Ewropeaidd (2006), *Translation in the Commission Responding to the Challenges in 2007 and Beyond* (Brwsel: Y Comisiwn Ewropeaidd).

Y Comisiwn Ewropeaidd (2012), 'European Commission - Official EU languages', http://ec.europa.eu/languages/languages-of-europe/eu-languages_en.htm (Cyrchwyd 15 Ebrill 2012).

Cunliffe (2007), 'Wyneblyfr', <http://datblogu.blogs.glam.ac.uk/2007/08/20/wyneblyfr/> (Cyrchwyd 15 Awst 2011).

Davies, John (1992), *Hanes Cymru* (Llundain: Penguin Books).

DGT (2009a), *Translating for a Multilingual Community* (Gwlad Belg: DGT)

DGT (2009b), *Translation Tools and Workflow* (Gwlad Belg: DGT).

DGT (2011), 'EUROPEAN ADVANCED MULTILINGUAL INFORMATION SYSTEM', http://ec.europa.eu/dgs/translation/workwithus/calls/open/cattools/documents/011a_annex_9_list_of_links_euramis_en.pdf (Cyrchwyd 11 Rhagfyr 2012).

Gow, Francie, (2003), 'Metrics for Evaluating Translation Memory Software' http://www.chandos.ca/Metrics_for_Evaluating_Translation_Memory_Software.pdf (Cyrchwyd 19 Mehefin 2010)

Jones, Rhys et al. (2008), 'Project Closure Report for SALT Cymru (HE 06 KEP 1002)', http://www.saltcymru.org/english/SALT%20Cymru%20HE%2006%20KEP%201002_%20Project%20Closure%20Report.pdf (Cyrchwyd 15 Rhagfyr 2012).

Lagoudaki, Elina (2006), 'Translation Memories Survey 2006: Users' Perceptions around TM Use', yn *Translating and the Computer*, 28 (Llundain: ASLIB).

Llywodraeth Cymru (2006), 'Beth yw'r Undeb Ewropeaidd?' <http://wales.gov.uk/topics/international/europeanaffairs/whatisEuropeanunion/?lang=cy> (Cyrchwyd 14 Mawrth 2013)

Llywodraeth Cymru (2012a), 'Iaith fyw: iaith byw Strategaeth y Gymraeg 2012–17', <http://wales.gov.uk/docs/dcells/publications/122902wls201217cy.pdf> † 52 (Cyrchwyd 15 Rhagfyr 2012).

Llywodraeth Cymru (2012b), 'Yr Iaith Gymraeg: Adroddiad blynyddol 2011–12', <http://assemblywales.org/cy/bus-home/bus-business-fourth-assembly-laid-docs/gen-ld9012-e.pdf?langoption=3&ttl=GEN-LD9012%20-%20Yr%20Iaith%20Gymraeg%3A%20Adroddiad%20Blynyddol%202011-12> (Cyrchwyd 15 Rhagfyr 2012).

Llywodraeth Cynulliad Cymru (2003), 'Iaith Pawb - Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer Cymru Ddwieithog', <http://wales.gov.uk/depc/publications/welshlanguage/iaithpawb/iaithpawbw.pdf?lang=cy> (Cyrchwyd 21 Hydref 2009).

Piehl, Aino et al. (2010), *Writing for Translation* (Lwcsembwrg: CDT).

Prys, Delyth et al. (2009), 'Gwell offer technoleg cyfieithu ar gyfer y Diwydiant Cyfieithu yng Nghymru: Arolwg dadansoddol' <http://www.catcymru.org/wordpress/wp-content/uploads/PDFGwell%20offer%20technoleg%20cyfieithu%20ar%20gyfer%20y%20Diwydiant%20Cyfieithu%20yng%20Nghymru.pdf> (Cyrchwyd 15 Rhagfyr 2012).

Pym, Anthony (2011), *Translation research terms – a tentative glossary for moments of perplexity and dispute* (Tarragona: Intercultural Studies Group)

Undeb Ewropeaidd (2012), 'EUROPA - The history of the European Union – 1958', http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/1958/index_en.htm (Cyrchwyd 15 Ebrill 2012).

Undeb Ewropeaidd (2013), 'How the EU works' http://europa.eu/about-eu/index_en.htm (Cyrchwyd 14 Mawrth 2013)

Verleysen, Piet (2010), 'Introduction and welcome speech', http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/presentations/speeches/20100920_lisa_en.pdf (Cyrchwyd 23 Mawrth 2012).

Watkins, Gareth (2010), 'Crynodeb o Ganlyniadau Holiadur Technoleg Iaith' http://gareth-watkins.co.uk/cymraeg/canlyniadau_arolwg_cyfieithwyr.html (Cyrchwyd 1 Medi 2010).

Watkins, Gareth (2012), 'Crynodeb o Ganlyniadau'r Ail Holiadur Technoleg Iaith' http://gareth-watkins.co.uk/cymraeg/canlyniadau_arolwg_cyfieithwyr.html (Cyrchwyd 2 Awst 2012).